

Блок II. Залучення інвестицій у розвиток сонячної та вітряної енергетики в Україні

1. Тенденції зростання інвестицій у розвиток відновлюваної енергетики в світі

У 2014 році обсяг інвестицій у відновлювану енергетику відновив активне зростання після певного падіння у 2012-2013 роках. У 2015 році, незважаючи на низькі ціни на нафту, інвестиції у проекти відновлюваної енергетики зросли ще на 4% і сягнули рекордного рівня 329 мільярдів доларів за даними Bloomberg New Energy Finance.

Лідером за обсягом інвестицій у відновлювану енергетику залишається Китай. У 2015 році Китай інвестував рекордні 110,5 млрд. доларів, що на 17% більше ніж у 2014 році. Натомість, європейські країни продовжують скорочувати інвестиції: у 2015 році у відновлювані джерела енергії (далі ВДЕ) було інвестовано 58,5 млрд. доларів, що на 18% менше ніж у 2014 році, та майже втричі менше ніж рекордні 132 млрд. інвестицій у 2011 році.

Як і в попередні роки, найбільше коштів було інвестовано в проекти сонячної енергетики – 161,5 млрд доларів, або майже половину усіх інвестицій у проекти відновлюваної енергетики. Примітно, що 67,4 млрд. доларів було інвестовано в дрібні проекти, зокрема, домашні електростанції на дахах будинків.

Обсяг інвестицій у вітрову енергетику склав майже 110 млрд. доларів.

Індекс RENIXX, який відображає динаміку ринкової вартості компаній з галузі відновлюваної енергетики, у 2015 році зріс на 31,4% і сягнув 492 пунктів. 2015 рік став третім підряд роком зростання індексу. Нагадаємо, що в 2008 році індекс досягав рекордних рівнів майже 2000 пунктів, після чого відбулося стрімке падіння та обвал вартості акцій компаній з галузі відновлюваної енергетики.

2. Основні нормативно-правові акти, які регулюють сферу відновлюваної енергетики

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють сферу відновлюваної енергетики є:

- Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (із змінами).
- Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (із змінами).
- Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III (із змінами).
- Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-IV;
- Закон України «Про електроенергетику» від 16.10.1997 № 575/97-ВР (із змінами);
- Закон України «Про засади функціонування ринку електричної енергії України» від 24.10.2013 № 663-VII;
- Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії» від 04.06.2015 року № 514-VIII.
- Закон України «Про альтернативні джерела енергії» від 20.02.2003 № 555-IV (із змінами);

- Закон України «Про землі енергетики і правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» від 09.07.2010 № 2480-17 (із змінами);
- Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.12 № 878 «Питання застосування сертифікатів про походження товарів для підтвердження їх українського походження та визначення питомої ваги сировини, матеріалів, основних засобів, робіт та послуг українського походження у вартості будівництва об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 24.07.13 № 771 «Про затвердження Порядку видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії для суб'єктів господарювання, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.11.2014 № 902-р «Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року»;
- Наказ Міністерства палива та енергетики України від 28.10.2009 № 570 «Про затвердження Правил приєднання вітроелектростанцій до електричних мереж».
- Постанова НКРЕКП від 02.11.2012 № 1421 «Про затвердження Порядку встановлення, перегляду та припинення дії «зеленого» тарифу для суб'єктів господарської діяльності»;
- Постанова НКРЕКП від 10.12.2015 № 2932 «Про затвердження Порядку визначення рівня використання обладнання українського виробництва на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексів), що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), та встановлення відповідної надбавки до «зеленого» тарифу»;
- Постанова НКРЕКП від 17.01.2013 № 32 «Про затвердження Правил приєднання електроустановок до електричних мереж»;
- Постанова НКРЕКП від 12.02.2013 № 115 (із змінами) «Про затвердження Методики розрахунку плати за приєднання електроустановок до електричних мереж».

3. Державна підтримка розвитку відновлюваної енергетики в Україні

3.1. Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року.

Держенергоефективності, на виконання міжнародних зобов'язань України, розроблено та затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.01.2014 № 902-р, Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року, яким передбачено збільшення до 2020 року встановленої потужності об'єктів сонячної енергетики та вітряної енергетики (див. розділ 3 блоку1).

В Україні для залучення інвестицій у відновлювану енергетику надано державну підтримку, мотивовану вигодами, які отримує держава від прискорення розвитку цієї сфери. Державна підтримка сонячної та вітряної енергетики закріплена на законодавчому рівні. Оптовий ринок електричної енергії зобов'язаний купувати у суб'єктів господарювання, яким встановлено «зелений» тариф, та здійснювати повну оплату вартості електричної енергії, незалежно від величини встановленої потужності чи обсягів її відпуску.

3.2. Механізми стимулювання виробництва електроенергії з відновлюваних джерел в Україні

3.2.1. «Зелений» тариф для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з сонячної та вітряної енергії.

Стимулювання виробництва за допомогою «зеленого» тарифу поширюється на всі ВДЕ (за винятком електроенергії, виробленої великими гідроелектростанціями).

Нормативне визначення терміну «зелений» тариф закріплено у ст. 1 Закону України «Про електроенергетику». Згідно з нею **«зелений» тариф – це спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), з ВДЕ.**

Відповідно до ст. 15 вищевказаного Закону України електрична енергія, яка вироблена на об'єктах електроенергетики з ВДЕ реалізується на оптовому ринку електричної енергії України, який зобов'язаний купувати у суб'єктів господарювання, яким встановлено «зелений» тариф, всю електричну енергію, вироблену на об'єктах електроенергетики з ВДЕ за «зеленим» тарифом незалежно від величини встановленої потужності чи обсягів її відпуску.

Згідно зі ст. 17-1 зазначеного Закону України, «зелений» тариф затверджується НКРЕКП. Фіксований мінімальний розмір «зеленого» тарифу для суб'єктів господарювання встановлюється шляхом перерахування у євро «зеленого» тарифу, розрахованого за правилами Закону України «Про електроенергетику», станом на 1 січня 2009 року за офіційним валютним курсом Національного банку України на зазначену дату.

Для виробників електричної енергії з використанням відновлюваних джерел енергії «зелений» тариф встановлюється до 1 січня 2030 року.

«Зелений» тариф встановлюється для кожного суб'єкта господарювання, який виробляє електричну енергію з відновлюваних джерел енергії, за кожним видом відновлюваної енергії та для кожного об'єкта електроенергетики (або для кожної черги будівництва електростанції (пускового комплексу)).

Розмір "зеленого" тарифу для суб'єктів господарювання

Вид електростанції	Потужність електростанції та інші чинники, що впливають на розмір "зеленого" тарифу	Тариф для об'єктів, введених в експлуатацію <i>євроцент/кВт*год</i>			
		з 01.01.16 по 31.12.16	з 01.01.17 по 31.12.19	з 01.01.20 по 31.12.24	з 01.01.25 по 31.12.29
Сонячні електростанції	Електростанції на поверхні землі	15,99	15,03	13,52	12,01
	Електростанції на дахах та/або фасадах будинків, будівель та споруд	17,23	16,37	14,76	13,09
Вітряні електростанції	Потужністю до 600 кВт включно	5,82		5,17	4,82
	Потужністю від 600 кВт до 2000 кВт	6,79		6,03	5,28
	Потужність вище 2000 кВт	10,18		9,05	7,92

До "зеленого" тарифу на електричну енергію, вироблену з ВДЕ на об'єктах електроенергетики, у тому числі на чергах будівництва електричних станцій

(пускових комплексах), введених в експлуатацію з 1 липня 2015 року по 31 грудня 2024 року, НКРЕКП встановлюється надбавка за дотримання на відповідних об'єктах, визначеного статтею 17³ Законом України «Про електроенергетику», рівня використання обладнання українського виробництва. Ця надбавка до "зеленого" тарифу встановлюється та підлягає застосуванню на весь строк його дії.

Українське походження матеріалів і робіт підтверджується сертифікатами, що видаються Торгово-промисловою палатою України або регіональними торгово-промисловими палатами. Відповідність фактичного розміру української частки вимогам законодавства підтверджують визначені в спеціальному порядку експертні організації.

Відповідно до встановленого Законом України «Про електроенергетику» механізму, електроенергія за «зеленим» тарифом підлягає продажу на Оптовому ринку електроенергії (далі – ОРЕ). Згідно з Договором ОРЕ, ДП «Енергоринок», як оптовий постачальник, зобов'язаний купувати електроенергію вироблену з ВДЕ, у виробників електроенергії в межах Договору ОРЕ та договорів з виробниками.

3.3. Орієнтовний порядок організації виробництва та реалізації електроенергії за «зеленим» тарифом.

3.3.1. Заснування компанії

Відповідно до Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії, затверджених постановою НКРЕ від 08.02.1996 № 3, виробляти та продавати електроенергію за «зеленим» тарифом можуть лише суб'єкти підприємницької діяльності (приватні підприємці або підприємства).

Чинним законодавством України передбачено низку організаційно-правових форм юридичних осіб для здійснення господарської діяльності на території України, а саме: товариство з обмеженою відповідальністю, акціонерне товариство, товариство з додатковою відповідальністю, повне товариство, командитне товариство тощо.

З метою створення юридичної особи необхідно:

- підготувати та підписати статут українською мовою і, у разі необхідності, іноземною мовою;
- зареєструвати юридичну особу в державному реєстрі;
- виготовити печатку компанії;
- відкрити банківський рахунок юридичної особи.

Щоб мати право на отримання ліцензії на виробництво електроенергії, відповідний вид діяльності повинен бути зазначений у переліку видів господарської діяльності юридичної особи.

3.3.2. Набуття прав на землю

Правовий режим земель

Відповідно до положень Закону України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» обладнання, що використовується для виробництва електроенергії, може бути розташоване тільки на земельних ділянках, які мають цільове призначення «землі електроенергетики». Виняток складають об'єкти передачі електроенергії (повітряні та кабельні лінії електропередачі, трансформаторні підстанції, розподільчі пункти та пристрої), які можуть бути розташовані на землях будь-якого цільового призначення. Будь-яке інше

використання земельних ділянок (з відмінним від «земель електроенергетики» цільовим призначенням) для виробництва електроенергії можливе лише після зміни відповідного цільового призначення.

Згідно із Земельним кодексом України, віднесення земель до того чи іншого цільового призначення здійснюється відповідними рішеннями органів державної та місцевої влади, які передають землі в користування. Крім того, існує окрема процедура зміни цільового призначення земель, які перебувають у приватній власності.

При цьому слід ураховувати, що в Україні встановлено мораторій на такі операції з землями сільськогосподарського призначення:

1) купівля-продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, крім викупу (викупу) їх для суспільних потреб;

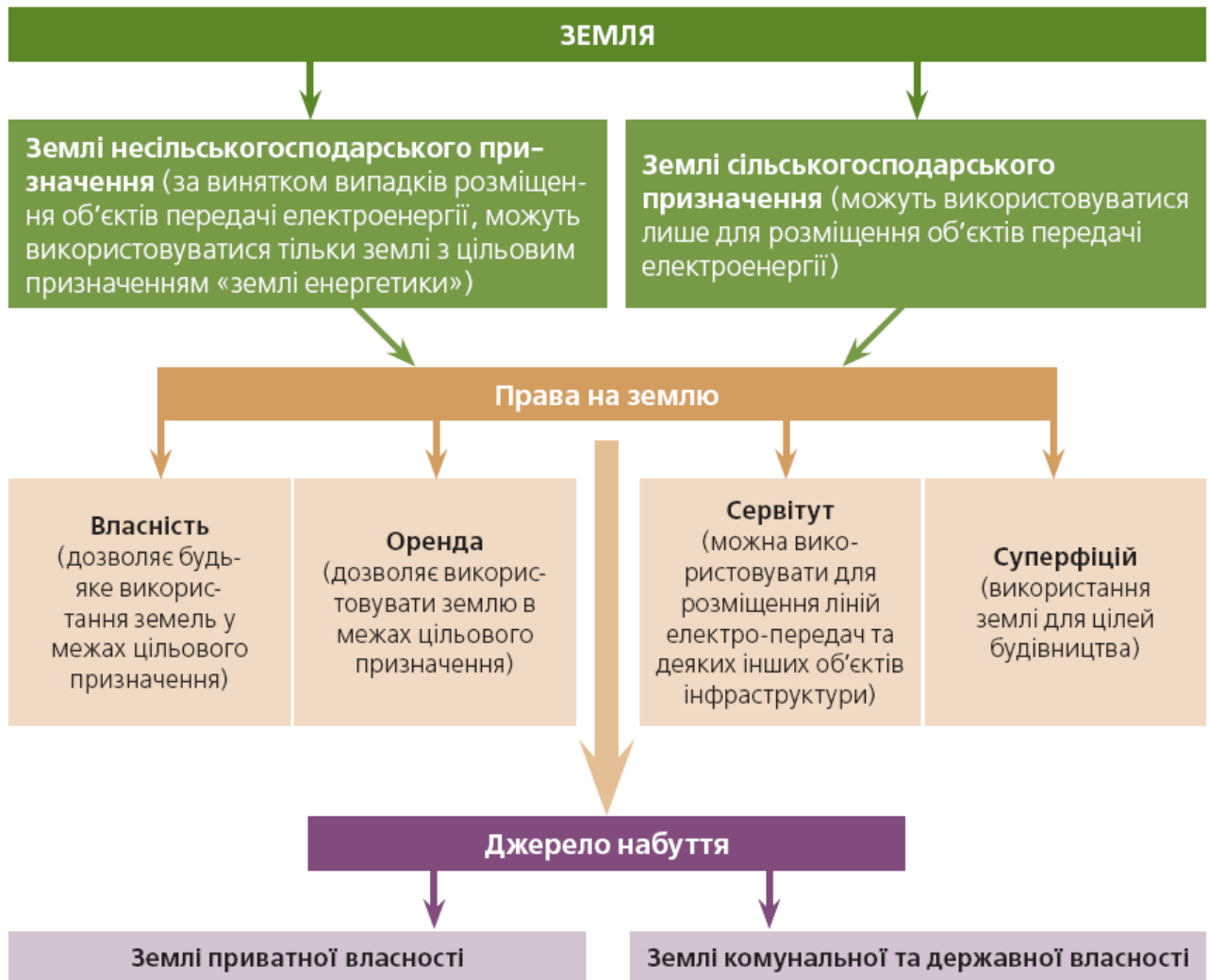
2) купівля-продаж або іншим способом відчуження земельних ділянок і зміна цільового призначення (використання) земельних ділянок, які перебувають у власності громадян та юридичних осіб для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, земельних ділянок, виділених у натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства, а також земельних часток (паїв), крім передачі їх у спадщину, обміну земельної ділянки на іншу земельну ділянку відповідно до закону та викупу (викупу) земельних ділянок для суспільних потреб.

Крім того, як Земельний кодекс України, так і Закон України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» встановлюють обмеження у використанні земель, що оточують об'єкти енергетики. Такі обмеження здійснюються шляхом запровадження режимних і спеціальних (санітарно-захисних, охоронних) зон. Розміри таких зон та вимоги до них значно варіюються залежно від цілої низки чинників і, відтак, визначаються індивідуально.

Використання земель з порушенням їхнього цільового призначення є підставою для припинення права користування цими землями, причому таке припинення можливе лише на підставі відповідного рішення суду. Земельний кодекс не містить чіткої відповіді на питання, чи може бути використання земель з порушенням цільового призначення також підставою для припинення права власності, а тому ймовірність припинення права власності на цій підставі варто враховувати під час планування господарської діяльності.

Зрештою, Земельний кодекс забороняє придбавати у власність землі сільськогосподарського призначення іноземним суб'єктам господарювання, іноземним громадянам або особам без громадянства, отже, вони мають право отримувати такі землі тільки в користування (оренда, сервітут, суперфіцій). При цьому іноземні юридичні особи (як і українські юридичні особи, створені за участю іноземних юридичних або фізичних осіб) можуть набувати право на земельні ділянки несільськогосподарського призначення в межах населених пунктів у разі придбання об'єктів нерухомого майна та для спорудження об'єктів, пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності в Україні, та за межами населених пунктів у разі придбання об'єктів нерухомого майна.

Схема різних прав на землю

3.3.3. Набуття прав на приватні землі

Передача земельних ділянок у користування або у власність здійснюється на підставі відповідного договору. Згідно із Земельним кодексом, угода як про відчуження права власності на землі, так і про надання земель у користування підлягає державній реєстрації. Крім того, всі договори про відчуження права власності повинні бути нотаріально посвідчені перед їхньою державною реєстрацією.

Процедура державної реєстрації прав на землі наразі перебуває в процесі трансформації.

Закон про державну реєстрацію передбачає існування єдиного порядку державної реєстрації прав на всі об'єкти нерухомості та єдиного державного реєстру прав на об'єкти нерухомості.

Однак до цього часу система реєстрації все ще перебуває в стані становлення.

Для різних типів прав на землю (власність, оренда, а також сервітути і суперфіцій) установлені різні процедури реєстрації, які наведені нижче.

Державна реєстрація права власності на земельну ділянку

Державним органом, який здійснює реєстрацію прав власності на землю, є Державне агентство земельних ресурсів України (а також його територіальні органи).

Щоб зареєструвати право власності на землю, новий власник повинен подати такі документи:

- заява;
- договір про перехід права власності на земельну ділянку;
- державний акт про право власності на земельну ділянку з позначкою нотаріуса про передачу права власності на земельну ділянку;
- квитанція про сплату за видачу нового державного свідоцтва про право власності на земельну ділянку (до 50 грн для юридичних осіб).

Загальна тривалість процедури не повинна перевищувати 14 календарних днів з дати подання документів.

Державна реєстрація права оренди земельної ділянки

Щоб зареєструвати право оренди на землю, власник або орендодавець повинен подати в територіальні органи Державного агентства земельних ресурсів України такі документи:

- реєстрацію договору оренди;
- копія документа, що посвідчує особу орендодавця або власника земельної ділянки;
- землевпорядний документ на земельну ділянку;
- договір оренди (три примірники);
- копія документа про присвоєння ідентифікаційного коду відповідно до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України або податковий номер;
- заява про державну квитанція про сплату за реєстрацію.

Загальна тривалість процедури не повинна перевищувати 14 календарних днів з дати подання усіх необхідних документів. Вартість виготовлення землевпорядної документації визначається за домовленістю з відповідною землевпорядною організацією.

Державна реєстрація сервітутів та суперфіцію

Щоб зареєструвати сервітут або суперфіцію, необхідно подати в місцеві органи Державного агентства земельних ресурсів України такі документи:

- заява про державну реєстрацію сервітуту або суперфіцію;
- копія документа, що посвідчує особу орендодавця земельної ділянки або його власника;
- землевпорядна документація на землю;
- копії відповідного договору або його еквівалент, якщо такі є;
- копія документа про присвоєння ідентифікаційного коду відповідно до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України або податковий номер;
- квитанція про сплату за реєстрацію.

Загальна тривалість процедури не повинна перевищувати 14 календарних днів з дати подання всіх документів. Законодавство не встановлює будь-якої плати за державну реєстрацію сервітутів або суперфіцію. Тим не менш, за аналогією, плата може бути такою самою, що й для реєстрації оренди землі. Вартість виготовлення землевпорядної документації визначається за домовленістю з відповідною землевпорядною організацією.

3.3.4. Набуття прав на землі державної та комунальної власності

Згідно із Земельним кодексом України, землі державної й комунальної власності передаються в користування або у власність на підставі рішень державних органів влади та органів місцевого самоврядування. Так само як і у випадку приватних земель, будь-яка угода про придбання прав на землі комунальної або державної власності підлягає державній реєстрації. Проте державна реєстрація права оренди на комунальні або державні землі здійснюється в процесі реєстрації земельної ділянки.

Крім того, відповідно до Земельного кодексу України, надання права на використання комунальних/державних земель або передача права власності на комунальні або державні землі здійснюється за процедурою спеціальних аукціонів. Тільки в окремих випадках дозволяється передача прав на комунальні й державні землі без аукціонів, наприклад:

- якщо на таких земельних ділянках розташовані приватні об'єкти нерухомості;
- для будівництва об'єктів, які повністю фінансуються з державного бюджету;
- для будівництва, обслуговування й ремонту інженерної, транспортної, енергетичної інфраструктури, об'єктів зв'язку.

Тобто набути право на землю можна двома способами:

- земельний аукціон з продажу земельних ділянок або інших прав на них;
- процедура з продажу права власності та інших прав на землі без аукціону.

Для отримання прав користування землею або власності на землю, слід подати заяву з пакетом супровідних документів у державні органи або органи місцевого самоврядування, що надають права на землю.

Щоб отримати право на землю, необхідно подати:

- заяву;
- документи, що підтверджують права оренди на землю або нерухомість, розташовану на ньому;
- копію установчих документів для юридичної особи.

У деяких випадках відповідні органи влади, згідно з правилами, можуть вимагати додаткові документи.

Органи державної влади або місцевого самоврядування розглядають заяву і приймають рішення про розробку земельпорядної документації, у разі її відсутності, та/або оцінку земельної ділянки. Після підготовки відповідної документації земельпорядною організацією та оцінки земельної ділянки органи місцевого самоврядування або державної влади приймають рішення про надання права на землю.

Вартість виготовлення земельпорядної документації визначається за домовленістю з відповідною земельпорядною організацією. Розмір орендної плати та ціни продажу встановлюються на підставі проведеної оцінки земельної ділянки.

3.3.5. Будівництво електростанцій, що працюють на відновлюваних джерелах енергії

Відповідно до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», будівництво здійснюється в такому порядку:

- 1) отримання вихідних даних (а також технічних умов) замовником (наприклад, виробником електроенергії) або проектною організацією;
- 2) розробка проектної документації;
- 3) затвердження проектної документації;
- 4) виконання підготовчих та будівельних робіт, які можуть вимагати:
  - реєстрації декларації про початок виконання підготовчих робіт,
  - реєстрації початку виконання будівельних робіт, або
  - видачі дозволу на виконання будівельних робіт;
- 5) прийняття в експлуатацію об'єкта будівництва, яке може здійснюватися у формі:
  - реєстрації декларації про готовність збудованого об'єкта до експлуатації;
  - видачі сертифікату на підставі акта готовності збудованого об'єкта до експлуатації;
- 6) реєстрація права власності на об'єкт будівництва.

Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» не містить прямої вказівки на те, що тільки українські юридичні особи можуть виконувати будівельні роботи і здійснювати будь-які дії в межах будівництва. Стаття 19 цього закону прямо дозволяє іноземним громадянам здійснювати ту саму архітектурну діяльність, що й українським громадянам.

Вихідні дані

З метою розробки проектної документації на будівництво виробник електроенергії повинен отримати вихідні дані для таких проектів після подачі заяви про свій намір провести будівництво до виконавчого органу сільської, селищної або міської ради.

Основні компоненти вихідних даних:

- містобудівні умови та обмеження;
- завдання для проектування, які визначають обґрунтовані вимоги до планування, архітектурних, інженерних і технологічних рішень та властивостей об'єкта містобудування, його основних параметрів, вартості й організації його будівництва, і складаються з урахуванням містобудівних умов та обмежень, технічних умов.

Вихідні дані повинні міститися в повному обсязі в загальнодоступній містобудівній документації на місцевому рівні. Вони є чинними до завершення будівництва. Будь-які зміни до вихідних даних можуть бути внесені лише за згодою замовника. Містобудівні умови та обмеження безоплатно надаються відповідними спеціально уповноваженими органами містобудування та архітектури.

Порядок надання містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, їхній склад і зміст затверджено наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 07.07.2011 № 109.

З метою встановлення можливості й умов приєднання до мережі електроустановок виробника електричної енергії, розробляється техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) схем видачі потужності електростанцій в енергетичну систему. Якщо запланована потужність перевищує 10 МВт, технічне завдання на розробку ТЕО погоджується ДП «НЕК «Укренерго».

Якщо запланована потужність є меншою 10 МВт, погодження проектною документацією здійснюється власниками розподільчих (локальних) мереж. На підставі розробленого ТЕО здійснюється підготовка технічних умов на приєднання.

Звертаємо увагу, що ДП «НЕК «Укренерго» затверджені типові технічні завдання для ТЕО схем видачі потужностей ВЕС та СЕС в ОЕС України (<http://www.ukrenergo.energy.gov.ua/Pages/ua/DetailsNew.aspx?nID=1759>).

Технічні умови

Технічні умови – це комплекс умов і вимог до інженерного забезпечення об'єкта будівництва, які повинні відповідати його розрахунковим параметрам, зокрема енергозабезпечення, водовідведення, комунікаційного забезпечення, пожежної та техногенної безпеки.

Право на одержання технічних умов має особа, яка здійснюватиме забудову земельної ділянки, що перебуває в її власності або користуванні. Технічні умови є чинними до завершення будівництва і можуть бути змінені тільки за згодою замовника.

Технічні умови приєднання електроустановок до електричних мереж видаються відповідно до вимог Правил приєднання електроустановок до електричних мереж, затверджених постановою НКРЕ від 17.01.2013 № 32.

Типова форма технічних умов приєднання до електричних мереж електроустановок, призначених для виробництва електричної енергії (типова форма) є додатком 6 до Правил приєднання електроустановок до електричних мереж

Проектна документація (проект будівництва)

Порядок розробки проектною документацією на будівництво об'єктів затверджено наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 16.05.2011 № 45 (зі змінами). Така документація розробляється з урахуванням будівельної документації та вихідних даних, а також вимог законодавства, державних будівельних норм (зокрема ДБН А.2.2-3-2012).

Проектна документація повинна бути розроблена уповноваженою (ліцензованою) проектною організацією і має бути затверджена замовником.

Реєстрація декларації про початок виконання підготовчих або будівельних робіт

Після набуття права на земельну ділянку, замовник може виконувати підготовчі роботи, визначені будівельними нормами, державними стандартами й правилами.

Відповідно до Порядку виконання підготовчих та будівельних робіт, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 № 466 (зі змінами), реєстрацію декларації про початок виконання підготовчих робіт безоплатно здійснюють відповідні територіальні управління Державної архітектурно-будівельної інспекції (ДАБІ).

У разі якщо ДАБІ не зареєструвала декларацію про початок виконання підготовчих робіт або не відмовила в її реєстрації в установленний строк, право на виконання підготовчих робіт виникає на одинадцятий робочий день із дня, коли декларація повинна бути зареєстрована, а рішення про відмову – прийняте. У такому разі декларація вважається зареєстрованою.

Виконання будівельних робіт на об'єктах, що належать до I - III категорії складності, підключення об'єкта до інженерних мереж та споруд без реєстрації декларації забороняється.

Дозвіл на виконання будівельних робіт

Дозвіл видається на безоплатній основі відповідним органом державного архітектурно-будівельного контролю за формою, наведеною у додатку 9 до Порядку виконання підготовчих та будівельних робіт (далі - Порядок), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 № 466 (зі змінами).

Замовник (його уповноважена особа) подає особисто або надсилає рекомендованим листом з описом вкладення до відповідного органу державного архітектурно-будівельного контролю заяву про отримання дозволу за формою, наведеною у додатку 10 до Порядку.

До заяви додаються:

- копія документа, що посвідчує право власності чи користування земельною ділянкою, або копія договору суперфіцію (крім випадків, визначених пунктом 7 цього Порядку);
- копія розпорядчого документа щодо комплексної реконструкції кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду у разі здійснення комплексної реконструкції кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду на замовлення органів державної влади чи органів місцевого самоврядування на відповідних землях державної чи комунальної власності (замість копії документа, що посвідчує право власності чи користування земельною ділянкою);
- проектна документація на будівництво, розроблена та затверджена в установленому законодавством порядку;
- копія документа, що посвідчує право власності на будинок чи споруду, або згода його власника, засвідчена у встановленому законодавством порядку, на проведення будівельних робіт у разі здійснення реконструкції, реставрації, капітального ремонту чи технічного переоснащення діючих підприємств;
- копії документів про призначення осіб, відповідальних за виконання будівельних робіт, та осіб, які здійснюють авторський і технічний нагляд;
- інформація про ліцензію, що дає право на виконання будівельних робіт, та кваліфікаційні сертифікати.

ДАБІ протягом десяти робочих днів з дня реєстрації заяви приймає рішення про надання дозволу або відмову у його видачі.

У разі прийняття рішення про відмову у видачі дозволу ДАБІ надсилає замовнику (його уповноваженій особі) протягом десяти робочих днів з дня реєстрації заяви відмову з обґрунтуванням причин за формою, наведеною у додатку 11 до Порядку.

Реєстрація декларації про готовність будівництва до експлуатації

Введення в експлуатацію збудованих об'єктів I-III категорій здійснюється на підставі реєстрації декларації про готовність збудованого об'єкта до експлуатації в інспекції державного архітектурно-будівельного контролю. Слід зазначити, що збудований об'єкт може здаватися в експлуатацію частинами (установочними комплексами) за умови, що він відповідає вимогам до безпечної експлуатації.

Зареєстрована декларація про готовність збудованого об'єкта до експлуатації є підставою для укладення всіх угод на комунальні послуги (водопостачання, опалення тощо).

Виробник повинен надати органам місцевого самоврядування або державним органам копію своєї зареєстрованої декларації, а також повідомити державну службу пожежної та технічної безпеки про введення в експлуатацію об'єкта будівництва протягом семи календарних днів з дати реєстрації декларації.

Забороняється експлуатувати збудовані об'єкти I-III категорій без введення їх в експлуатацію.

Дата реєстрації декларації вважається датою введення в експлуатацію.

Щоб зареєструвати декларацію, замовник повинен подати в інспекцію державного архітектурно-будівельного контролю (або ж відповідний дозвільний центр) дві копії декларації відповідно до встановленої форми. Інспекція розглядає заяву протягом десяти робочих днів з дня її подання та реєструє її. Реєстрація декларації здійснюється безоплатно.

Реєстрація прав власності

Відповідно до чинного Закону про державну реєстрацію, реєстрація прав на об'єкти нерухомого майна здійснюється Державною реєстраційною службою України та її територіальними органами. При цьому слід враховувати, що зміна системи реєстрації та реєструючого органу спричинила багато проблем і нова система реєстрації (станом на час написання цього посібника) все ще перебуває у стані становлення та налагодження.

Щоб зареєструвати право власності на збудований об'єкт, розробник проекту повинен подати реєстратору такі документи:

- заява про реєстрацію права власності за встановленою формою;
- свідоцтво на право власності на нерухомість, видане місцевими органами самоврядування (видається на підставі документа, що підтверджує право на земельну ділянку, та документа, що підтверджує введення збудованого об'єкта в експлуатацію);
- документи, що підтверджують оплату державної реєстрації та видачу витягу про державну реєстрацію таких прав;
- довіреність (за необхідності);
- паспорт заявника.

Державна реєстрація не повинна тривати довше ніж 14 робочих днів із дня отримання заяви без урахування строку проведення технічної інвентаризації збудованого об'єкта.

3.3.6. Приєднання до мереж

Загальні положення

Відповідно до Закону України «Про електроенергетику», енергопостачальники, які здійснюють передачу електричної енергії з використанням власних мереж, не мають права відмовити в доступі до цих мереж суб'єктам господарювання, які виробляють енергію з використанням ВДЕ.

Процедура приєднання відповідних установок з виробництва відновлюваної електроенергії до електричних мереж врегульована Правилами приєднання електроустановок до електричних мереж (далі Правила приєднання), затвердженими

постановою НКРЕ від 17.01.2013 № 32 і зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 08.02.2013 за № 236/22768.

Для приєднання електроустановок потужністю 70 МВт та більше слід звернутися із заявою про приєднання електроустановок до ліцензіата з передачі електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами (ДП «НЕК «Укренерго»).

Для приєднання електроустановки потужністю до 10 МВт слід звернутися із заявою про приєднання до електропередавальної організації, на території здійснення ліцензованої діяльності якої розташовані електроустановки замовника (як правило - обленерго).

При приєднанні електроустановок потужністю від 10 до 70 МВт замовник може звернутись із заявою про приєднання електроустановок як до електропередавальної організації, на території здійснення ліцензованої діяльності якої розташовані електроустановки замовника (обленерго), або до ліцензіата з передачі електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами (ДП «НЕК «Укренерго»). Остаточне рішення щодо приєднання таких електроустановок визначатиметься техніко-економічним обґрунтуванням з урахуванням впливу на якість електричної енергії в зоні можливого приєднання.

Після одержання заяви на приєднання електропередавальна організація безоплатно готує та видає замовнику підписаний проект договору про приєднання до електричних мереж електроустановки, яка виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії.

Технічні умови видаються замовнику безоплатно не пізніше 10 робочих днів від дня подання заяви замовника про приєднання електроустановки.

Електропередавальна організація забезпечує розроблення проектної документації електроустановок зовнішнього електрозабезпечення, виконання будівельно-монтажних і пусконаладжувальних робіт, а також введення в експлуатацію новозбудованих чи реконструйованих електроустановок до точки приєднання замовника.

Підключення електроустановки замовника до електричних мереж електропередавальної організації здійснюється на підставі заяви виробника електроенергії протягом 5 днів, якщо підключення не потребує припинення електропостачання інших споживачів, або 10 днів, якщо підключення потребує припинення електропостачання інших споживачів, після введення в експлуатацію об'єкта замовника в порядку, встановленому законодавством у сфері містобудування.

Відповідно до вимог Правил приєднання, з електропередавальною організацією, на території здійснення ліцензованої діяльності якої розташовані електроустановки, замовник укладає договір про приєднання до електричних мереж за формою додатку №1 до Правил, невід'ємною частиною якого є технічні умови.

Електропередавальна організація безоплатно, протягом п'яти робочих днів від дня подання заяви, надає замовнику підписаний договір про приєднання, з визначенням у ньому розміру плати за приєднання.

Відповідно до статті 179 Господарського кодексу України, сторони, які мають намір укласти договір на підставі примірного договору, рекомендованого органом управління, як у випадку зі згаданим Примірним договором, мають право за взаємною згодою змінювати окремі умови, передбачені примірним договором, або доповнювати його зміст.

Вартість приєднання

Плата за приєднання до електричних мереж суб'єкта господарювання визначається електропередавальною організацією відповідно до Методики розрахунку плати за приєднання електроустановок до електричних мереж, затвердженою постановою НКРЕКП 12.02.2013 № 115 (із змінами) .

Плата за стандартне та нестандартне приєднання визначається за цією методикою без податку на додану вартість (ПДВ). Нарахована до оплати сума зменшується на вартість виконання проектних та вишукувальних робіт згідно із зведеним кошторисним розрахунком, якщо такі роботи виконувались замовником та відповідна проектна документація передана електропередавальній організації за актом прийому-передачі.

3.3.7. Ліцензія на виробництво електроенергії

Згідно із Законом України «Про електроенергетику», виробництво електроенергії з відновлюваних джерел енергії підлягає ліцензуванню.

Відповідно до Порядку встановлення, перегляду та припинення дії "зеленого" тарифу на електричну енергію для суб'єктів господарської діяльності та приватних домогосподарств, затвердженого постановою НКРЕКП від 02.11.2012 № 1421 (зі змінами) встановлення «зеленого» тарифу здійснюється лише для тих суб'єктів господарювання, які отримали ліцензію на виробництво електроенергії.

Порядок видачі ліцензії на виробництво електроенергії

Порядок видачі ліцензії на виробництво електроенергії з відновлюваних джерел енергії встановлюється Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності».

Перелік документів, які подаються для одержання ліцензії, визначено Статтею 11 зазначеного закону.

Рішення про видачу ліцензії приймається протягом десяти робочих днів з дня одержання органом ліцензування заяви на отримання ліцензії.

За видачу ліцензії справляється разова плата в розмірі однієї мінімальної заробітної плати, виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, що діє на день прийняття органом ліцензування рішення про видачу ліцензії, якщо інший розмір плати не встановлений законом.

Переоформлення ліцензії є безоплатним.

Плата за видачу ліцензії вноситься ліцензіатом у термін не пізніше десяти робочих днів з дня отримання здобувачем ліцензії від органу ліцензування повідомлення про прийняте ним рішення про видачу ліцензії.

3.3.8. Вступ до оптового ринку електричної енергії

Відповідно до Договору ОРЕ, ДП «Енергоринок» як оптовий постачальник повинен забезпечити закупівлю електроенергії у виробників електроенергії в межах Договору ОРЕ і двосторонніх договорів з виробниками електроенергії. Такі двосторонні угоди можуть бути укладені тільки з виробниками електроенергії, які є членами ОРЕ.

Таким чином, кожен виробник електроенергії з альтернативних джерел повинен отримати позитивне рішення Ради ОРЕ про його вступ в ОРЕ.

Після отримання позитивного рішення постачальник електроенергії може стати членом ОРЕ і підписати угоду про членство.

Наголошуємо, що тільки ліцензовані виробники електроенергії можуть подавати заяву на членство в ОРЕ. Для виробників електроенергії з альтернативних джерел не існує жодних обмежень щодо членства в ОРЕ з огляду на обсяг виробництва чи будь-які інші характеристики.

Виробнику електроенергії з альтернативних джерел може бути відмовлено в доступі до ОРЕ, тільки якщо:

- подані документи містять неправдиві дані, які можуть вплинути на рішення Ради ОРЕ;
- аналіз, проведений секретарем Ради ОРЕ та Енергоринком, дає підстави стверджувати, що заявник не може забезпечити виконання угоди ОРЕ.

Відмова прийняти заявника в члени ОРЕ може бути оскаржена шляхом подачі скарги до НКРЕКП або позову до суду.

Порядок вступу до членів Оптового ринку електричної енергії визначений у додатку 6 до Договору між членами оптового ринку електричної енергії України і затверджений рішенням Ради Оптового ринку електричної енергії від 14.02.1997, протокол 4.

Процедура вступу до ОРЕ є безоплатною.

Укладання договору з ДП «Енергоринок»

Відповідно до Договору ОРЕ, ДП «Енергоринок» має забезпечити закупівлю електроенергії у виробників електроенергії в межах Договору ОРЕ і двосторонніх договорів з виробниками електроенергії. Таким чином, на додаток до підписання Договору ОРЕ, виробник електроенергії повинен також укласти двосторонню угоду з ДП «Енергоринок». Останнім часом, така угода набирає чинності після затвердження «зеленого» тарифу НКРЕКП.

НКРЕКП, постановою від 11.10.2012 №1314, затвердила типову угоду про купівлю-продаж електроенергії між ДП «Енергоринок» та суб'єктом господарювання, що виробляє електроенергію з використанням альтернативних джерел (Примірний договір про купівлю електроенергії). Відповідно до Господарського кодексу, сторони, що укладають договір, заснований на Примірному договорі, рекомендованому органами державної влади, мають право змінювати його окремі положення й додавати нові за взаємною згодою.

Процедура підписання двостороннього договору між ДП «Енергоринок» і виробником енергії не передбачена Договором ОРЕ. Стаття 1 Договору ОРЕ лише зазначає, що такий договір має бути погоджений з Радою ОРЕ.

Відповідно до існуючої практики, виробник електроенергії повинен подати заяву, в якій має зазначити потужності своїх об'єктів, їхнє розташування, наявність автоматичних приладів обліку, інформацію про ліцензію виробника (додавши її копію до заяви). Уся інша інформація про виробника надається секретарем Ради ОРЕ. При прийнятті заяви ДП «Енергоринок» надає двосторонній договір, який повинен бути підписаний виробником і погоджений з відповідним локальним енергетичним постачальником. Після укладення договір має бути погоджений НКРЕКП.

3.3.9. Встановлення «зеленого» тарифу

«Зелений» тариф не встановлюється автоматично після введення в експлуатацію електростанції або навіть після укладення договору на продаж електроенергії з ДП «Енергоринок». Крім того, на встановлення «зеленого» тарифу мають право тільки електростанції, що були введені в експлуатацію та підключені до енергосистеми. Нарешті, тільки ліцензовані виробники електроенергії можуть клопотати про встановлення «зеленого» тарифу.

Таким чином, ліцензований виробник електроенергії з відновлюваних джерел подає заяву в НКРЕКП на встановлення «зеленого» тарифу лише після введення в експлуатацію своєї електростанції та підключення її до мережі.

У разі відмови у встановленні «зеленого» тарифу виробник електроенергії може оскаржити рішення НКРЕКП в суді.

Щоб отримати право на застосування «зеленого» тарифу, виробник електроенергії повинен подати в НКРЕКП заяву за встановленою формою і наступні супроводжувальні документи:

- 1) довіреність на представництво інтересів виробника (за необхідності);
- 2) пояснювальна записка з детальною інформацією про суб'єкт господарювання (форма власності підприємства, встановлені потужності генеруючого обладнання, характеристики генеруючого обладнання);
- 3) розрахунок витрат на виробництво електроенергії за встановленою формою;
- 4) обґрунтування статей та елементів витрат на виробництво (копії договорів, розрахунок витрат, пояснення до розрахунку, довідка про середню кількість персоналу, довідка про балансову вартість основних засобів станом на дату подання заяви);
- 5) пояснювальна записка до робочого проекту будівництва електростанції;
- 6) копії технічних умов на підключення нових установок виробника електроенергії;
- 7) зареєстрована декларація про готовність об'єкта будівництва до експлуатації або свідоцтво, видане на підставі акта готовності до експлуатації;
- 8) копія розрахунку бюджету на реконструкцію, модернізацію й технічне переоснащення за рахунок власних або залучених коштів;

«Зелений» тариф установлюється безоплатно. НКРЕКП розглядає документи, надані заявником, протягом 30 календарних днів із дати їхнього отримання. Після цього, питання про затвердження «зеленого» тарифу виноситься на відкрите засіданні НКРЕКП, про що інформується заявник.

Рішення про затвердження і встановлення «зеленого» тарифу оформлюються у вигляді постанови НКРЕКП для кожного виробника електроенергії.

4. Загальні ризики для інвесторів і їх мінімізація в Україні

У світі існують певні загальноприйняті ризики для інвесторів. Ці ризики в Україні мінімізовані такими факторами:

– **ризик відсутності достатнього вітропотенціалу** – достовірністю його довгострокового прогнозу, який гарантується урахуванням не тільки даних річних спостережень характеристик вітру безпосередньо на площадці ВЕС, а й залученням даних багаторічних спостережень близько розташованих метеостанцій і даних супутникових спостережень;

– **ризик зменшення попиту на електроенергію, вироблену СЕС і ВЕС** –

гарантованим зростанням споживання електроенергії у зв'язку із зростанням промислового виробництва в Україні;

– **ризик відмови від купівлі електроенергії, виробленої СЕС і ВЕС** – Законом України, в якому гарантується обов'язковість покупки державою електроенергії електростанцій, які працюють на відновлюваних джерелах енергії;

– **ризик зменшення ціни купівлі електроенергії** – Законом України, яким гарантується підвищений («зелений») тариф на електроенергію, вироблену СЕС і ВЕС на період до 2030 року (див. розділ 3.2.1.).

– **ризик зриву проектів** – короткими термінами повернення інвестицій, що становлять лише 6-7 років.

5. Можливі місця розміщення електрогенеруючих об'єктів

На цей час, більшість місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування готові виділяти наявні в регіоні вільні земельні ділянки несільськогосподарчого призначення, які можна використовувати для будівництва об'єктів відновлюваної енергетики.

Орієнтовна інформація щодо земельного розподілу в регіонах для будівництва об'єктів сонячної та вітряної енергетики, їх під'єднання до електромереж та ТП наведена на інтерактивній мапі у додатку 5.

6. Існуючі виробники обладнання в Україні

1. Виробники обладнання СЕС

Перелік Українських виробників елементів обладнання для об'єктів електроенергетики, що виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання і яким видано сертифікат походження форми У-1 (при митному оформленні зазначеного сертифіката до товарів не застосовується будь-яке мито (ввізне, сезонне, спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне)):

№ пп	Назва підприємства	Адреса	Напрямок діяльності
1	ДП «КВАЗАР-7»	Україна, 04136, м. Київ, вул. Північно-Сирецька, 3	Виробник монокристалічних та полікристалічних фотоелектричних модулів
2	ТОВ «Передові технології ТД»	Україна, 02160, м. Київ, пр-т Возз'єднання, 19, оф. 300	Виробник системи кріплення фотоелектричних модулів
3	ТОВ «Піллар»	Україна, 08132, Київська обл., м. Вишневе, вул. Ломоносова, буд. 1Б, офіс 4	Виробник фотоелектричних монокристалічних та мультікристалічних пластин, монокристалічних та мультікристалічних кремнієвих злитків
4	ТОВ «Пролог Семікор»	Україна, 03680, м. Київ, пр-т Глушкова, 42	Виробник сонячних модулів з напівпровідникових матеріалів (кремнієвих злитків та пластин)
5	ПАТ «Укрелектроапарат»	Україна, 29000, м. Хмельницький, вул. Чорновола, 120	Виробник інверторного обладнання (фотоелектрична інверторна підстанція КТПБ тупікова/прохідна

1. Виробники обладнання ВЕС

Єдиним на цей час підприємством в Україні з виробництва сучасних вітроенергетичних установок є ТОВ «Фурлендер Виндтехнолоджи Україна» (ТОВ «ФВТ-Україна) керуючої Компанії «Вітряні парки України». Підприємство створене з використанням досвіду європейських виробників вітроустановок і оснащене сучасним устаткуванням.

Перелік вітроустановок, що виробляються підприємством.

1. FL2000 - потужність 2,05 МВт, висота башти 85-98 м, діаметр ротора 100 м;
2. FL2500 - потужність 2,5 МВт, висота башти 98,2 м, діаметр ротора 100 м;
3. FL3000 - потужність 3,0 МВт, висота башти 100 м, діаметр ротора 120 м.

Крім того:

- освоєне виробництво наступних компонентів на підприємствах України:
  - виробництво трубчастої башти;
  - виробництво анкерної корзини;
  - механічна обробка маточини ротора;
  - виробництво рами гондоли;
  - виготовлення склопластикової кабіни гондоли і обтікача.
- спільно з ПАО «ВИТ», Українським інститутом трансформаторобудівництва (м. Запоріжжя) проводиться модернізація трансформаторів фірми Schneider, направлена на підвищення відмовостійкості в умовах вібрацій ВЕУ.

Адреса:

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОФІС:
 БЦ «БУЛГАКОВ» вул. Нижній Вал, 17/8,
 м. Київ, 04071, Україна.
 Тел. +38 (044) 233-74-66,
 e-mail: office-kiev@wpu.com.ua

* При складанні Дорожньої карти розвитку відновлюваної енергетики на період до 2020 року використані матеріали та інформація:

- Інституту відновлюваної енергетики НАН України;
- Міжнародного Агентства з відновлюваної енергетики IRENA – REMAP 2030;
- ВГО «Українська вітроенергетична асоціація»;
- Української асоціації відновлювальної енергетики;
- НЕК «Укренерго»;
- Держстату України;
- Місцевих органів виконавчої влади.